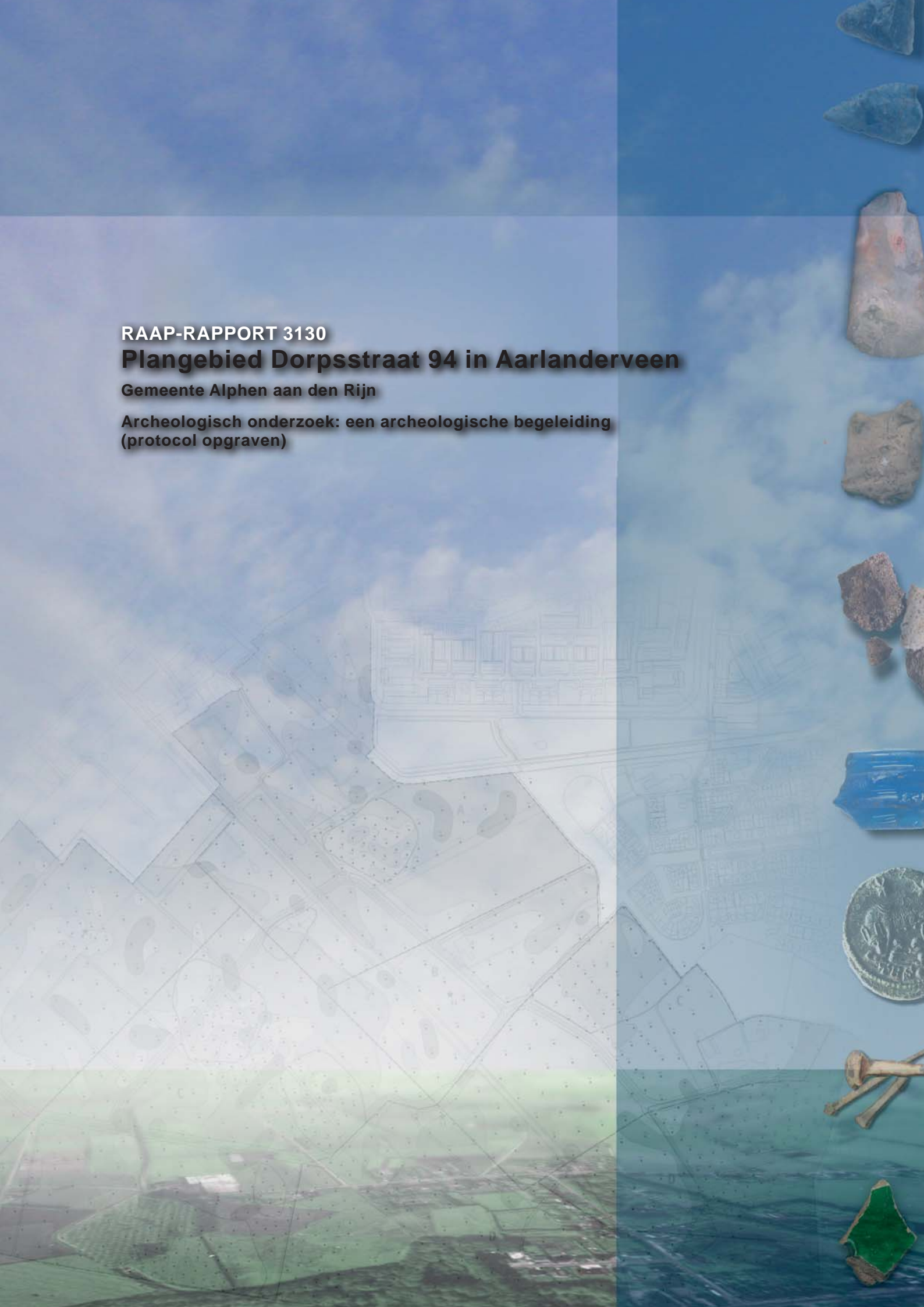

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen

Gemeente Alphen aan den Rijn

**Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding
(protocol opgraven)**

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen

Gemeente Alphen aan den Rijn

**Archeologisch onderzoek: een archeologische bege-
leiding (protocol opgraven)**

drs. M.S. Jordanov

Archeologisch Adviesbureau

Colofon

Opdrachtgever: de heer L.A. van Dolder

Titel: Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn;
archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Status: eindversie

Datum: 7 april 2016

Auteur: *drs. M.S. Jordanov*

Projectcode: ALDO2

Bestandsnaam: RA3130_ALDO2

Projectleider: drs. M.S. Jordanov

Projectmedewerker: drs. E. van der Laan, W.B. Verschoof-Van der Vaart MA

ARCHIS-zaaknummer: 3974925100

Bevoegd gezag: gemeente Alphen aan den Rijn

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2016

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de heer L.A. van Dolder heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 19 en 20 oktober 2015 de graafwerkzaamheden ten behoeve van de nieuwbouw aan de Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn archeologisch begeleid (protocol opgraven). Het primaire doel van deze begeleiding was het veilig stellen van de wetenschappelijke informatie van deze vindplaats die tijdens archeologisch vooronderzoek is aangetroffen (behoud *ex situ*).

Conform het PvE (Molthof, 2015) moest het verwijderen van een betonnen plaat (ca. 40 m²) en ontgraving tot 1 m -Mv ten behoeve van 4 nieuwbouwwoningen (ca. 140 m²) onder archeologische begeleiding worden uitgevoerd. Bij aankomst op de locatie was de betonnen plaat echter reeds verwijderd. Het ontgraven van circa 210 m² (de bouwput voor de nieuwbouwwoningen) tot circa 0,8 m -Mv is onder begeleiding uitgevoerd.

Tijdens de begeleiding zijn archeologische sporen aangetroffen die samenhangen met het in gebruik nemen van het plangebied (ophogingslagen), historische bebouwing (funderingsresten, vloeren, uitbraaksleuven en een kuil met afbraakpuin) alsmede houten planken en palen die mogelijk met hekwerk samenhangen.

Het vondstenspectrum geeft een beeld van het dagelijkse leven van de bewoners door de eeuwen heen. De eerste bewoners gebruikten vrij simpele kookpotten, grappen, braadpannen en uit Duitsland geïmporteerde steengoedkannen (15e - 16e eeuw). De bewoners uit de tweede fase (NTB) aten van majolica-, fayence- en slibversierde borden uit het Neder-Rijngebied.

Het glas is uit alle bewoningsfasen schaars wat van een bescheiden, weinig luxueus huishouden getuigt.

De archeologische begeleiding heeft een vrij aardig beeld opgeleverd van de ruimtelijke en functionele ontwikkeling van het perceel vanaf de ingebruikname in de Late Middeleeuwen B tot aan de recentelijke sloop van de moderne bebouwing. Interessant is de wisseling van functie van de noordoostelijke en zuidwestelijke helft van het perceel. In de eerste fase lag de bebouwing met de voorgevel dicht bij de ontginningsas en het erf erachter. In de tweede fase lag het erf aan de kant van de oude ontginningsas en het huis meer naar achteren.

Met deze archeologische begeleiding (protocol opgraven) is het onderzoek in het plangebied afgesloten. De resultaten wijzen er op dat in aangrenzende gebieden met behoudenswaardige resten rekening gehouden moet worden. Daarom wordt aanbevolen archeologisch onderzoek uit te voeren indien ontwikkelingsplannen voor aangrenzende gebieden worden voorgenomen.

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	9
1.1 Kader	9
1.2 Administratieve gegevens	9
2 Voorgaand onderzoek	11
3 Doel van het onderzoek	13
4 Methoden	15
5 Resultaten	17
5.1 Fysisch-geografisch onderzoek	17
5.2 Grondsporen en structuren	18
5.3 Vondsten	24
5.4 De vindplaats	28
6 Conclusies en aanbevelingen	31
6.1 Conclusies	31
6.2 Aanbevelingen	33
Literatuur	35
Gebruikte afkortingen	36
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	37
Bijlage 1: Sporenlijst	39
Bijlage 2: Vondstenlijst	41

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van de heer L.A. van Dolder heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 19 en 20 oktober 2016 een archeologische begeleiding (protocol opgraven) uitgevoerd van de graafwerkzaamheden ten behoeve van de nieuwbouw aan de Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn (figuur 1).

In 2010 is voor het plangebied Dorpsstraat 96 (dit ligt als het ware in de vorm van een “L” rond het plangebied Dorpsstraat 94) een bureau- en booronderzoek uitgevoerd (Warning, 2010). Tijdens het booronderzoek is gebleken dat de top van het veen, waarin eventuele vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen verwacht werden, in het recente verleden verstoord is geraakt. Het was echter niet te zeggen of dat in het plangebied Dorpsstraat 94 ook het geval was. Naar aanleiding van een ruimtelijke procedure en de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de bouw van nieuwe woningen, heeft de gemeente Alphen aan den Rijn geadviseerd door de Omgevingsdienst Midden-Holland een selectiebesluit genomen. Het besluit houdt in dat de in het plangebied aanwezige en door de geplande bouwwerkzaamheden bedreigde archeologische waarden *ex situ* behouden dienden te worden door middel van een archeologische begeleiding (protocol opgraven).

Het veldwerk is uitgevoerd op 19 en 20 oktober 2015. De uitwerking vond plaats in november en december 2015. Tijdens het onderzoek is op een prettige wijze samengewerkt met de opdrachtgever (de heer L.A. van Dolder) en de contactpersoon van de Omgevingsdienst Midden-Holland (Janneke Noordervliet - van Zwienen). Onderzoeksdocumentatie en vondstmateriaal zullen worden overgedragen aan het depot van de provincie Zuid-Holland.

Deze begeleiding is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.3), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

1.2 Administratieve gegevens

Plangebied: Dorpsstraat 94

Plaats: Aarlanderveen

Gemeente: Alphen aan den Rijn

Provincie: Zuid-Holland

Centrumcoördinaten: 109.995/461.387

ARCHIS-zaaknummer: 3974925100

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Figuur 1. De ligging van het plangebied (zwart) en omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood); inzet: ligging in Nederland (ster).

2 Voorgaand onderzoek

In het plangebied is strikt genomen geen vooronderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek vloeit voort uit een ruimtelijke procedure en de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de bouw van woningen.

Direct ten zuidwesten en zuidoosten van het plangebied is in 2010 een bureau- en booronderzoek uitgevoerd (Warning, 2010). Uit het bureauonderzoek bleek dat het plangebied in een gebied ligt waar het landschap uit restveen op wadgeul- en wadplaatafzettingen bestaat. De wadafzettingen zijn ontstaan in het Neolithicum. Vanaf de Bronstijd heeft in het plangebied veengroei plaatsgevonden. Vanaf de 10e eeuw is het gebied rondom Aarlanderveen uitgegeven voor ontginning. Vanaf de 16e eeuw werd in het gebied het veen op grote schaal afgegraven of gebaggerd ten behoeve van de turfwinning. Hierdoor ontstonden na verloop van tijd grote binnenmeren in het veengebied. Aan het eind van de 18e eeuw werden deze plassen drooggemalen en kwamen de wadafzettingen aan het maaiveld te liggen. Ter hoogte van de historische kern van Aarlanderveen is het veen niet afgegraven (Schiltmans, 2007).

Ook bleek uit het bureauonderzoek dat voor het plangebied een hoge archeologische verwachting geldt voor vindplaatsen vanaf de Late Middeleeuwen. Deze hoge verwachting is gebaseerd op de ligging van het plangebied in de historische kern van Aarlanderveen. Voor de overige perioden geldt een lage archeologische verwachting voor de aanwezigheid van vindplaatsen (Schiltmans, 2007).

De lintbebouwing van Aarlanderveen is duidelijk zichtbaar op de historische kaarten uit de 17e en 18e eeuw (o.a. 't Hart, e.a., 1969; De Roy, 1973; Sijmons & van Eeghen, 1990; Vingboons & Vingboons, 1974; Zandvliet e.a., 1989).

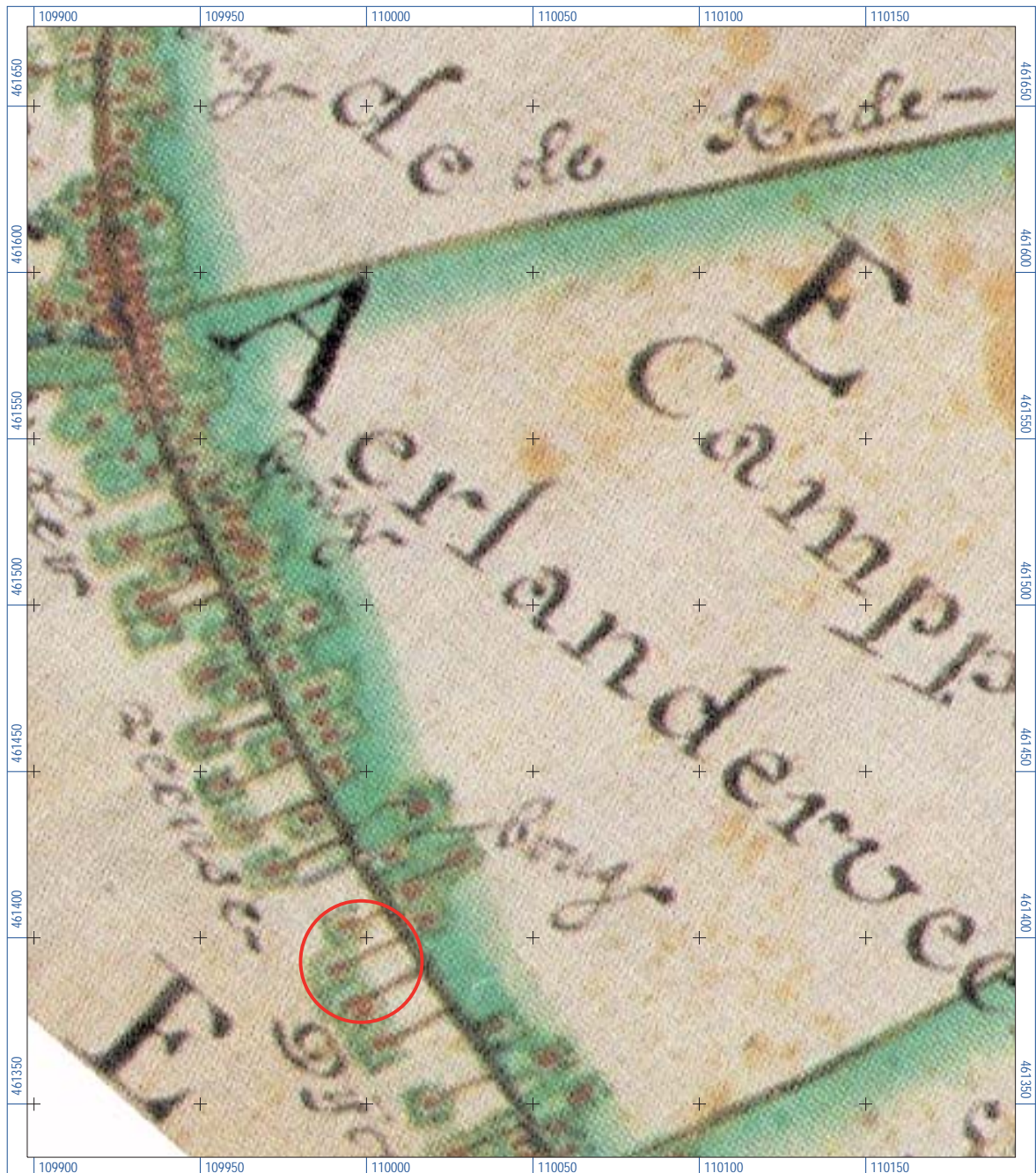
Ten behoeve van het programma van Eisen voor dit onderzoek zijn ook historische kaarten geraadpleegd. Op Prins Maurits' kaart van Rijnland en omliggend gebied uit 1614 is te zien dat ter hoogte van het plangebied sprake was van lintbebouwing met een verspringende rooilijn. Dat wil zeggen dat sommige boerderijen dicht bij de weg stonden terwijl andere met de voorgevel dieper in het achterland lagen (figuur 2). Op de kaarten uit de tweede helft van de 17e en de 18e eeuw staat verspreide bebouwing afgebeeld ter hoogte van het plangebied (o.a. 't Hart, e.a., 1969; De Roy, 1973; Sijmons & van Eeghen, 1990; Vingboons & Vingboons, 1974). Deze kaarten zijn echter minder gedetailleerd.

Op de kadastrale minuut uit 1829 staat een gebouw afgebeeld binnen het plangebied. Volgens de OAT's (Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels) bij de kadastrale minuut gaat het om een huis met erf (perceel 778) en een tuin (perceel 777) toebehorend aan Hendrica Catharina van de Lee, huisvrouw van P.J. Heins (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>; Aarlanderveen, Zuid Holland, sectie A, blad 004). Op figuur 3 is te zien dat dit huis en een groot deel van het erf en de tuin binnen het plangebied liggen.

Tijdens het veldonderzoek in het plangebied direct grenzend aan het huidige plangebied (Warning, 2010) is onder de oppervlakteverharding een 40 tot 130 cm dik ophoogpakket aangetroffen.

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Figuur 2. Globale ligging van het plangebied (rode cirkel) op Prins Maurits' kaart van Rijnland en omliggend gebied uit 1614.

Onder het ophoogpakket is sterk kleilig of sterk zandig veen met enkele puinspikkels en porselein aangetroffen.

Tussen 0,9 en 2,7 m -Mv is bruin bosveen aangetroffen. Het bosveen gaat naar onder toe geleidelijk over in rietveen. Tussen respectievelijk 5,0 en 4,3 m -Mv gaat het veen geleidelijk over in wadafzettingen.

3 Doel van het onderzoek

De archeologische begeleiding (protocol opgraven) werd aanbevolen naar aanleiding van een ruimtelijke procedure en de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de bouw van woningen met als doel het veiligstellen van de wetenschappelijke informatie van de mogelijk behoudenswaardige archeologische vindplaats (behoud *ex situ*). Op basis van de resultaten van een bureau-onderzoek voor het plangebied direct grenzend aan het huidige plangebied (Warning, 2010) werd geconcludeerd dat in (de omgeving van) het toenmalige plangebied waardevolle archeologische resten en sporen aanwezig kunnen zijn. In het Programma van Eisen (Molthof, 2015) zijn voor de archeologische begeleiding specifieke onderzoeksvragen geformuleerd:

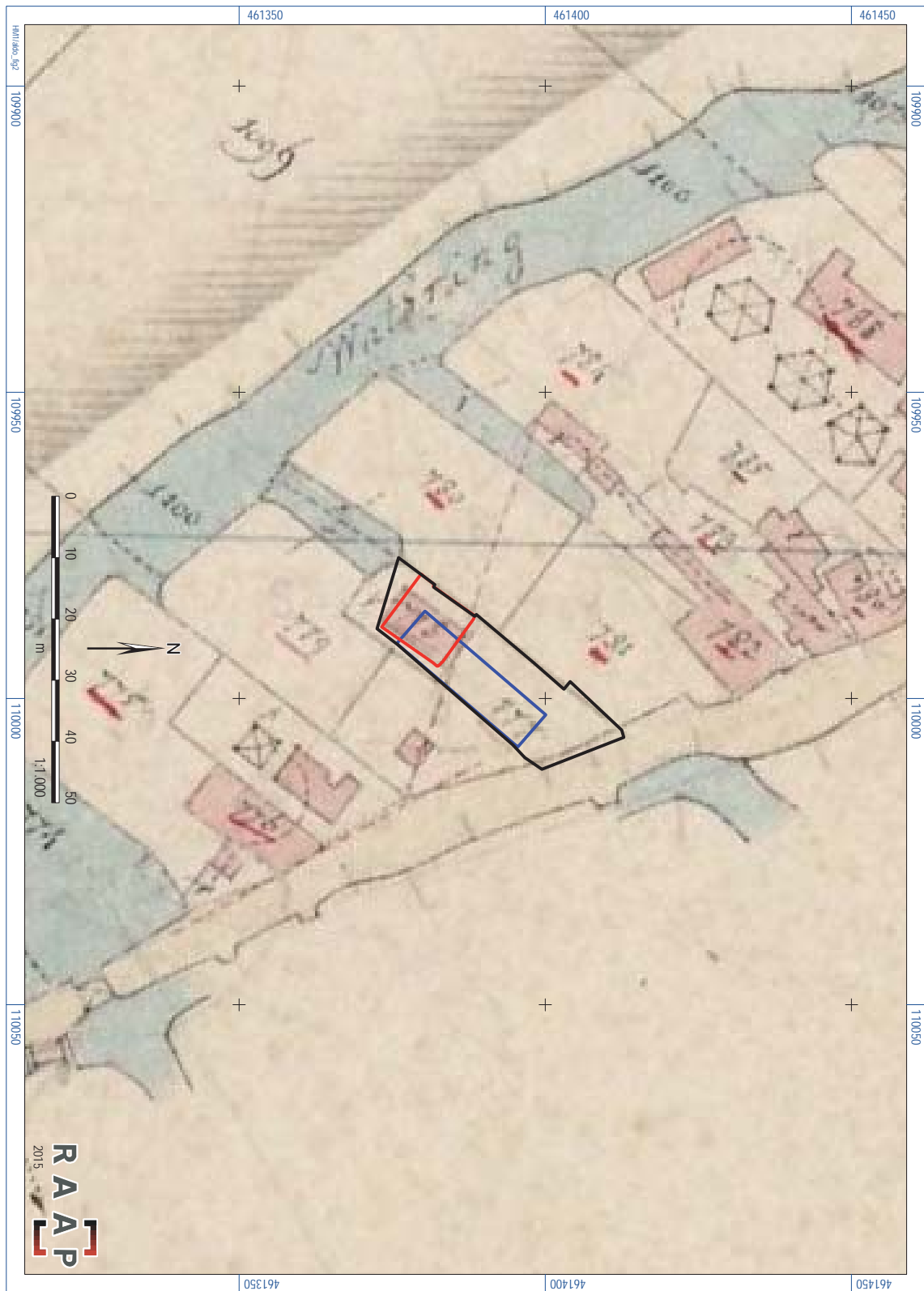
1. In welke mate is de bodem in het plangebied verstoord (locatie/diepte)?
2. Hoe is de bodemopbouw (laagopvolging en bodemhorizonten)?
3. Wat is de grondwaterstand ter plaatse?
4. Zijn er aanwijzingen voor een archeologische vindplaats? Licht dit toe.
5. Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig? Wat is de vondstdichtheid/ruimtelijke verspreiding? Hoe is de conserveringstoestand? Wat is de typologische datering?
6. Zijn archeologische grondsporen aanwezig? Zo ja, wat is hun aard, datering, diepteligging, kwaliteit (gaafheid en conservering) en ruimtelijke verspreiding?
7. Is sprake van een behoudenswaardige vindplaats? Sluiten de aangetroffen resten aan bij de verwachting? Licht dit toe.

Indien er resten worden aangetroffen:

8. Indien een (deel van een) gebouw is aangetroffen: behoren de aanwezige resten tot de bebouwing die zichtbaar is op de kadastrale minuut uit 1829? Zo ja, gaat het om het hoofdgebouw of een bijgebouw? Zo nee, om wat voor resten gaat het dan wel?
9. Uit welke periode stamt het aangetroffen gebouw (wanneer is het gebouwd)? Is er sprake van een fasering in de aangetroffen bouwkundige resten?
10. Wat kan op basis van de aangetroffen resten gezegd worden over de toegepaste bouwtechnieken?
11. Wat kan worden gezegd over de indeling van het perceel in de periode waaruit de aangetroffen resten dateren?
12. Is er sprake van sporen van de middeleeuwse ontginning vanaf de 10e eeuw? Wat is hun aard en datering?
13. Zijn er aanwijzingen (bijvoorbeeld in beerputten) voor de sociale status van de bewoners?
14. Wat valt er te zeggen over de voedsleconomie en de materiële cultuur van de bewoners?

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Figuur 3. Het plangebied (zwart omlijnd) geprojecteerd over de kadastrale minuut uit 1829. De huidige bebouwing is rood omlijnd, de geplande nieuwbouw is blauw omlijnd.

4 Methodes

Begeleiden ingrepen

Conform het PvE moest het verwijderen van een betonnen plaat (ca. 40 m²) en ontgraving tot 1 m -Mv ten behoeve van 4 nieuwbouwwoningen (ca. 140 m²) onder archeologische begeleiding worden uitgevoerd. Echter, bij aankomst op de locatie was de betonnen plaat reeds verwijderd. Het ontgraven van circa 210 m² (de bouwput voor de nieuwbouwwoningen) tot circa 0,8 m -Mv is onder begeleiding uitgevoerd (figuur 4). Waarom deze afmetingen en diepte afwijken van de afmetingen en diepte uit het PvE is niet duidelijk.

Vlakken en profielen

In de bouwput is één opgravingsvlak aangelegd op de maximale ontgravingdiepte (0,2 m -Mv in het zuidwesten tot 0,8 m -Mv in het noordoosten). Voor de profielwanden zijn de volgende vlaknummers gereserveerd: 101 (noordprofiel), 102 (oostprofiel), 103 (zuidprofiel) en 104 (westprofiel). Vlaknummer 99 is gereserveerd voor de 'stort' (t.b.v. van 'stort'-vondsten). De sporen en bodemlagen zijn in een reeks genummerd. Er zijn twee profielkolommen gedocumenteerd (figuur 4). Alle vlakken zijn digitaal ingemeten en getekend (RTK-GPS).

Afwerking en behandeling van sporen en vondsten

Tijdens de archeologische begeleiding zijn verschillende grondsporen aangetroffen. Deze zijn gefotografeerd, digitaal ingemeten (RTK-GPS) en beschreven. Vondsten zijn verzameld per vak en per spoor/laag.

Bemonstering

Er is vanwege het ontbreken van sporen die potentieel rijk zijn aan organisch afval zoals beerputten of afvalkuilen geen aanleiding gezien om van sporen en lagen monsters te nemen voor macrobotanisch onderzoek.

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
 Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Figuur 4. De resultaten van de archeologische begeleiding op de kadastrale minuut uit 1829.

5 Resultaten

5.1 Fysisch-geografisch onderzoek

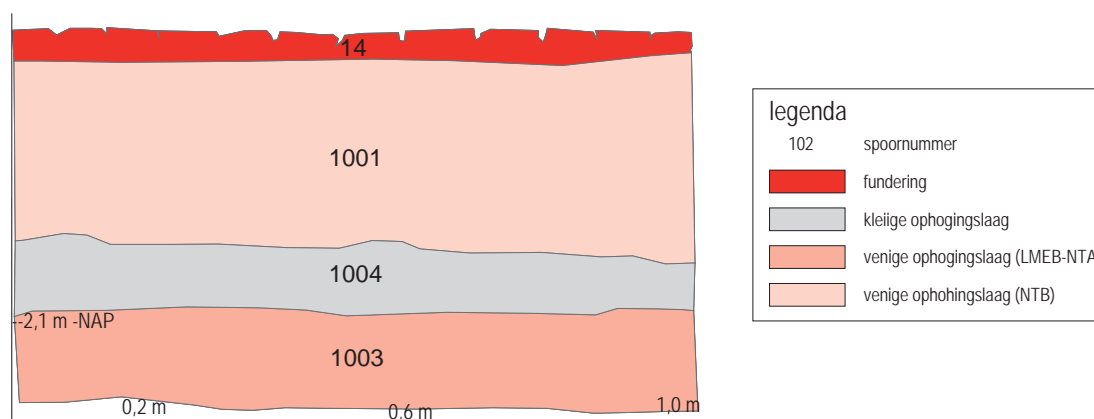
5.1.1 Geologie en geomorfologie

Het plangebied maakt ligt in een gebied met restveen op wadgeul- en wadplaatafzettingen. De wadafzettingen zijn ontstaan in het Neolithicum. Vanaf de Bronstijd heeft in het plangebied veengroei plaatsgevonden. Ter hoogte van het plangebied (in de historische kern van Aarlanderveen) is het veen niet afgegraven (Schiltmans, 2007).

5.1.2 Bodemopbouw

In de zuidwestelijke helft van het plangebied bestaat de bodem uit antropogene ophogingslagen op natuurlijk veen (figuren 5 en 6). De top van het veen is aangetroffen op circa 2,05 m -NAP en was veraard (figuur 6; spoor 1007). Op het schone veen is vanaf de Late Middeleeuwen B een venige ophogingslaag opgebracht bestaand uit donkerbruingrijs, zwak kleiig veen met kleibrokken waarin aardewerk- en botfragmenten aanwezig zijn. Deze laag is 10 tot 30 cm dik (figuren 5 en 6; spoor 1003). Hierop bevindt zich een 10 cm dikke, blauwgrijze, matig siltige kleilaag met humusvlekken en puinspikkels, mogelijk opgebracht ten behoeve van de aanleg van de bebouwing in de Nieuwe tijd B (figuur 5; spoor 1004). Ten slotte is in de zuidelijke helft van het plangebied een donkerbruingrijze, sterk zandige veenlaag met zand- en kleibrokken en puinfragmenten aanwezig (spoor 1001) waarop de funderingen van de bebouwing uit de 19e eeuw (bijvoorbeeld spoor 14 op figuur 5) zijn aangelegd. Deze laag is waarschijnlijk opgebracht in de 19e eeuw.

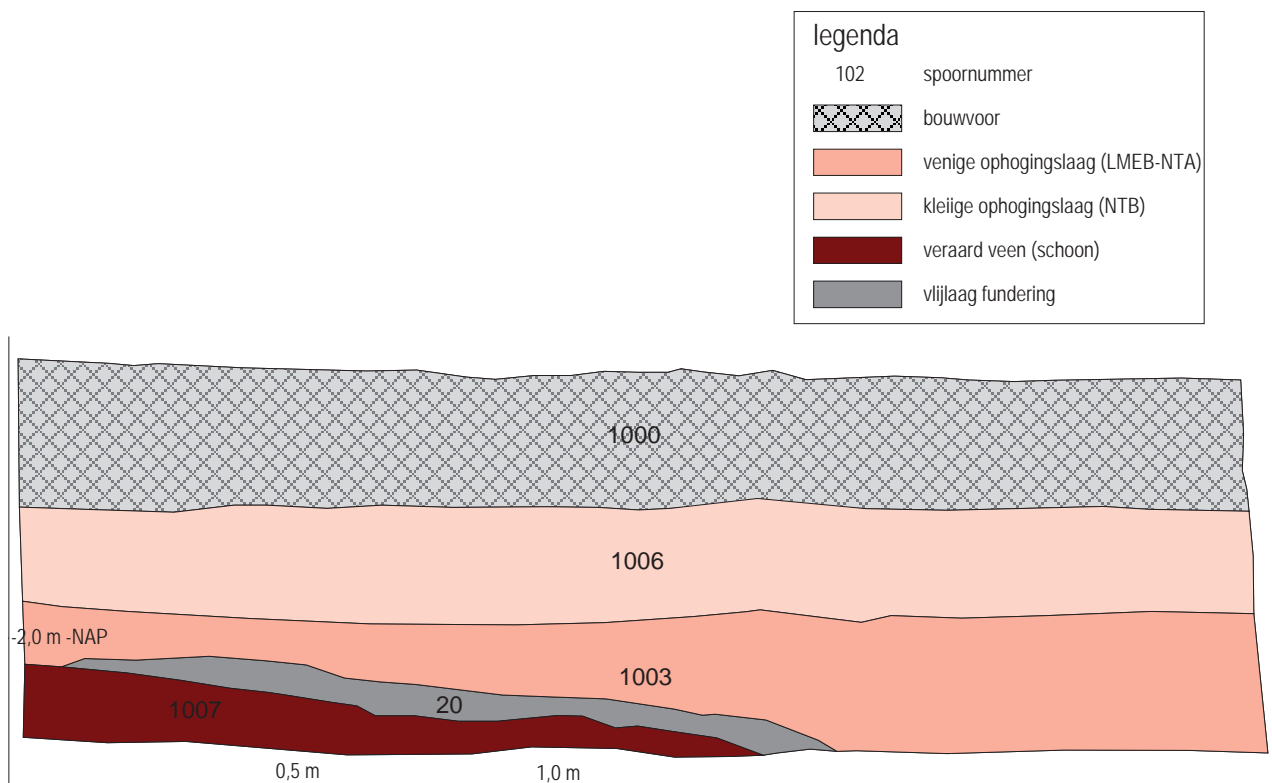
In de noordoostelijke helft van het plangebied bestaat de bodem uit natuurlijk veen waarop vanaf de Late Middeleeuwen B een venige ophogingslaag opgebracht is, bestaand uit donkerbruingrijs, zwak kleiig veen met kleibrokken waarin aardewerk- en botfragmenten aanwezig zijn (spoor 1003). Op deze ophogingslaag bevindt zich een donkergrijze, zwakzandige, matig humeuze kleilaag met puinbrokken (spoor 1006) die opgebracht moet zijn in de Nieuwe tijd B. Ten slotte bevindt zich in de noordelijke helft van het plangebied hierop de bouwvoor (spoor 1000).

Figuur 5. Profiel 1 (ter hoogte van spoor 14; zie figuur 4).

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Figuur 6. Profiel 2 (zie figuur 4).

Aan de hand van de profielen (figuren 5 en 6) kan de bodemopbouw als volgt worden samengevat:
0,0 - 0,3 m -Mv (1,45 - 1,75 m -NAP): bouwvoor;
0,3 - 0,5 m -Mv (1,75 - 1,95 m -NAP): ophogingslaag NTB-C;
0,5 - 0,7 m -Mv (1,95 - 2,05 m -NAP): ophogingslaag LMEB-NTA;
Vanaf 0,7 m -Mv (2,05 m -NAP): donkerbruin, mineraalarm, veraard veen.

Ophogingslagen

Direct op het natuurlijke veen is een venige ophogingslaag opgebracht, waaruit aardewerkscherven uit de periode LMEB-NTA zijn geborgen (spoor 1003). Deze laag is in het hele plangebied aanwezig, maar in het noordoosten dekt deze laag de vlijlaag van een afgebroken fundering af (spoor 20). Vervolgens is in het zuidwesten een kleiige ophogingslaag opgebracht (spoor 1004), waarop een dikkere venige ophoging aanwezig is (spoor 1001). Hieruit zijn aardewerkscherven geborgen die in de Nieuwe tijd B - C kunnen worden gedateerd. Hierop zijn ten slotte de funderingen aangelegd van het zuidwestelijke pand. In het noordoosten is een zandige, humeuze kleilaag aanwezig (spoor 1006) die samenhangt met het erf dat bij het zuidwestelijke gebouw hoorde.

5.2 Grondsporen en structuren

Tijdens de begeleiding zijn archeologische sporen aangetroffen die samenhangen met het in gebruik nemen van het plangebied (ophogingslagen); historische bebouwing (funderingsresten,

vloeren, uitbraaksleuven en een kuil met afbraakpuin) alsmede houten planken en palen die mogelijk met hekwerk samenhangen (bijlage 1).

Bebouwingsresten

Noordoostelijk pand

Aan de kant van de ontginningsas (de Dorpsstraat) zijn de funderingen aangetroffen van vier muren en de vlijlaag van een afgebroken vijfde muur. Spoor 35 (figuren 4 en 7) betreft de fundering van een minimaal 4,5 m lange noordwest-zuidoostelijke georiënteerde muur (lengte: minimaal 4,6 m) die waarschijnlijk richting het zuidoosten buiten het plangebied heeft doorgelopen. Deze fundering bestaat uit acht lagen baksteen (rood; 17 x 8/8,5 x 4 cm) gevoegd met kalkmortel in kruisverband. De onderste vier lagen zijn niet gevoegd en liggen direct op het schone, natuurlijke veen. Halverwege de lengte van de muur is een poer of een dubbele steunbeer (die aan weerszijden van de muur uitsteekt; afmetingen: 1,0 x 0,6 m) aanwezig, bestaande uit 4 baksteenlagen die drie versnijdingen tellen (figuur 7). Hoewel het om een buitengevel gaat (achtergevel), betreft dit een vrij simpele funderingswijze die werd toegepast bij lichtere muren. Dat wil zeggen dat het gebouw in zijn geheel niet heel zwaar moet zijn geweest.

Spoor 20 betreft vrijwel zeker de vlijlaag van de afgebroken zijgevel, die op de achtergevel heeft aangesloten. Het betreft een dunne kleilaag waarboven tijdens het verdiepen een verrommelde baan te zien was (figuur 8). De baan heeft een breedte van circa 80 cm en een lengte van minimaal 6,2 m. Hij loopt namelijk door buiten het plangebied richting het noordoosten. Indien dit de zijgevel is geweest, dan kan spoor 34, hoewel die parallel ligt aan de achtergevel, geen fundering van de voorgevel zijn geweest. Waarschijnlijk betreft spoor 34 (lengte: 2,0 m) een tussenmuur. Dan is het ook logisch dat deze een andere funderingswijze kent dan de achtergevel (spoor 35). Spoor 34 bestaat uit vijf getrappt aangelegde lagen baksteen (vier versnijdingen) en is uitgevoerd in dezelfde soort stenen en voegmiddel (figuur 9).

Figuur 7. Achtergevel (spoor 35) met steunbeer en tussenmuur (spoor 36).

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Figuur 8. Vlijlaag afgebroken fundering zijgevel (spoor 20).

Figuur 9. Funderingen van tussenmuren en een poer (sporen 34 en 33) gezien vanuit het zuiden.

Daarnaast zijn de resten van de funderingen van nog twee tussenmuren aangetroffen. Spoor 33 betreft de fundering van een muur die haaks op de achtergevel stond en in een T-verbinding stond met de tussenmuur met spoornummer 34 (figuur 9). De fundering bestaat uit zes lagen baksteen met twee vrij brede versnijdingen in de onderste drie lagen. De onderste funderingslaag rust op de onderste laag van spoor 34 (figuur 9). De onderste twee lagen zijn niet gevoegd, de bovenste vier zijn gevoegd met kalkmortel. Er is gebruikgemaakt van rode baksteen met afmetingen 16/17 x 8,5/8 x 4 cm. Deze tussenmuur heeft een lengte van 2,2 m en eindigt tegen een poer aan (figuur 9). De poer is circa 0,7 x 0,7 m en bestaat uit zes lagen baksteen die vijf versnijdingen kent, waarbij de onderste versnijding veel groter is dan de rest. Deze poer heeft als steun gediend voor een reeds afgebroken, lichter/ondieper gefundeerde muur of (waarschijnlijker) een (draag)paal. De grotendeels afgebroken fundering van een derde tussenmuur (spoor 36) is koud tegen de achtergevel (spoor 35) aangelegd (figuur 7). Deze muur (lengte: 0,6 m) is veel ondieper en lichter gefundeerd geweest dan de achtergevel. De fundering bestaat uit vier getrappt aangelegde lagen bakstenen met dezelfde kenmerken als die van de achtergevel en is gevoegd met kalkmortel.

Zuidwestelijk pand

In de zuidwestelijke helft van het plangebied is een groot deel van de plattegrond van een gebouw blootgelegd (figuur 10) dat waarschijnlijk het pand betreft dat ook op de kadastrale minuut uit 1829 staat afgebeeld. Het betreft de funderingsresten van vijf (gevel)muren die niet allemaal gelijktijdig als buitenmuur hebben gefungeerd (zie hieronder), twee rechthoekige kelders, waarvan een met een intacte tegelvloer, twee tussenmuren en twee mogelijke poeren.

Spoor 1 betreft in ieder geval de fundering van de achter- en een deel van de zijgevel van een gebouw dat later duidelijk is uitgebreid richting het noordwesten. De fundering van de achtergevel heeft een noordwest-zuidoostelijke oriëntatie en een lengte van 3,8 m. De onderste laag bestaat

Figuur 10. Overzicht funderingen zuidwestelijk pand.

Figuur 11. De funderingen van de achtergevel (spoor 1) en een deel van een tussenmuur (spoor 2).

uit rode ongeglazuurde plavuizen (22 x 22 x 2,6 cm). Hierop zijn nog vier vrij rommelige lagen baksteen aanwezig die drie versnijdingen kennen (figuur 11). Het betreft oranje en rozerode bakstenen met afmetingen 16,5/17 x 8 x 3,5/4 cm. De onderste funderingslaag (plavuizen) ligt direct op de ophogingslaag (spoor 1001).

Spoor 6 betreft de fundering van de zijgevel die waarschijnlijk na een uitbreiding richting het noordwesten is aangelegd (lengte: 5 m). De fundering bestaat uit vier lagen rode (18,5 x 9 x 4,5 cm) en gele (17 x 8 x 4 cm) bakstenen, vrij slordig gemetseld met kunstcement (vanaf eind 18e eeuw gebruikt in plaats van trasmortel). De onderste baksteenlaag ligt op een laag (gebroken) dakpannen.

In de ruimte tussen de vermoedelijk oorspronkelijke en latere zijgevel is een kelder aangetroffen (spoor 4). De kelderwanden zijn stevig gemetseld in gele ijsselsteentjes (16 x 8 x 4 cm) en zijn bepleisterd aan de binnenkant (figuur 12). Er zijn 10 lagen bewaard gebleven. De vloer bevindt zich op 2,1 m -NAP en bestaat uit rode plavuizen (21,9 x 21,6 x 3 cm). Deze zijn gevoegd met kunstcement. De kelder heeft afmetingen van 1,7 x 3,3 m. Een tweede kelder is aangetroffen ten oosten van de eerste (figuur 10, spoor 3). De tweede kelder is kleiner (1,8 x 0,9 m, binnenkant muur) en heeft een vloer van baksteen, waarvan slechts een klein deel is aangetroffen. De wanden van deze kelder bestaan uit twee rijen rode bakstenen met afmetingen 18 x 9 x 4,5 cm. De binnenkant is onbepleisterd. De restant van de vloer (spoor 12) bestaat uit dezelfde bakstenen als de muur, afgewisseld met iets kleinere bakstenen (17 x 8 x 4 cm).

In het verlengde van de zijgevel met spoornummer 6 ligt een fundering die afwijkende kenmerken heeft (spoor 19). Het betreft een vrij stevig gemetselde fundering in rode bakstenen met afmetingen 19 x 9 x 4 cm, gevoegd met trasmortel. De fundering (lengte: 3,5 m) bestaat uit vier lagen bak-

Figuur 12. De kelder (spoor 4) met bepleisterde binnenmuur en vloer van rode plavuizen (spoor 5).

steen op een laag gebroken plavuizen die op houten balken rust. De balken (doorsnede 16 x 10 cm) liggen haaks op de fundering op een onderlinge afstand van 1,8 m (figuur 13).

Spoor 14 bestaat uit maar een baksteenlaag (rozerood, 17 x 8,5 x 3,5) en ligt een stuk hoger dan de overige funderingen (1,7 m -NAP). Het is onduidelijk wat de functie hiervan is, mogelijk betreft het geen fundering maar een strook oppervlakteverharding.

Twee lineaire parallelle sporen (sporen 15 en 16) betreffen mogelijk poeren. Spoor 15 is stevig en erg strak gemetseld in oranje-gele bakstenen (17 x 8,5 x 4 cm; figuur 10) en ligt een stuk dieper dan de meeste funderingen (2,0 m -NAP). Deze bestaat uit vier lagen baksteen en telt twee versnijdingen.

Spoor 16 heeft dezelfde afmetingen gehad maar is uitgebroken. De voormalige ligging daarvan is herkenbaar aan een baan met zand en gebroken baksteen. Beide sporen hebben een lengte van 1,6 m.

Een tweede uitbraaksleuf (spoor 13; lengte: 2,5 m) heeft een ligging parallel aan de achtergevel en hangt mogelijk samen met een tussenmuur van het pand zoals afgebeeld op de kadastrale minuut uit 1829.

Twee tussenmuren (sporen 2 en 10) zijn zeer licht gefundeerd op een laag bakstenen direct op de ophogingslaag. Spoor 10 getuigt er overigens van dat er sprake is geweest van een uitbouw richting het noordwesten, gezien de ligging van dit spoor haaks op en buiten de zijgevel (spoor 19).

Houten palen en planken

Er zijn 3 houten palen en een houten plank aangetroffen die bij de fundering van de achtergevel en voormalige zijgevel (spoor 1) van het jongere gebouw horen (sporen 7, 9, 31 en 32). Het betreft rechthoekige palen met afmetingen van circa 10 x 5 cm. Het gaat om palen die naast de bakstenen fundering ter ondersteuning daarvan zijn geslagen.

Figuur 13. Fundering jongere zijgevel (spoor 19) op houten balken.

De meeste houten palen (9) zijn aangetroffen in het centrale deel van het plangebied tussen beide gebouwen in. De palen zijn rond met een diameter van circa 7 cm. Omdat het vrij dunne paaltjes betreft, zou het niet om een structuur gaan zoals een schuur of een hooimijt. Waarschijnlijker is het dat het om hekwerk of losse palen in de tuin gaat.

5.3 Vondsten

Tijdens de begeleiding in het plangebied zijn relatief veel vondsten verzameld (180; bijlage 2). De meeste vondsten betreffen huishoudelijk afval (aardewerk- en glasscherven, botresten, metaal e.d.) dat in de ophogingslagen is beland. De overige vondsten betreffen bouwmaterialen uit de verschillende bakstenen structuren.

Keramische bouwmaterialen

Tijdens het onderzoek zijn negen bakstenen geborgen, tien fragmenten plavuizen en twee wandtegels. De bakstenen zijn afkomstig uit de verschillende funderingen. De bakstenen hebben afmetingen van 17/17,5 x 8,5 x 4; 19,5 x 8 x 4; 17 x 7,5 x 4; 17,5 x 8 x 3,5; 17 x 8,5 x 3,5; 19 x 9 x 4. Alle bakstenen hebben een dikte tussen de 3,5 en 4 cm en stammen hiermee op zijn vroegst uit de 16e eeuw (Bot, 2009).

De plavuizen betreffen rode, ongeglazuurde plavuizen (21,9 x 21,6 x 3 cm) die van de vloer van de kelder en de funderingen afkomstig zijn en enkele geglazuurde plavuizen (met bruin slib of koperoxide; 10,8/13,8 x ? x 1,7/1,9 cm) die uit de Nieuwe tijd B-C stammen. De ongeglazuurde plavui-

zen zijn in principe in gebruik vanaf de Late Middeleeuwen maar gezien de datering van de overige bouwmaterialen stammen deze exemplaren uit de Nieuwe tijd.

Noemenswaardig is een fragment van een ongeglazuurde plavuis dat als een kerfsteen is hergebruikt. Daarop is een lange lijn ingekrast met haaks erop 18 korte lijnen (figuur 14). De kerfsteen kan gebruikt zijn als hulpmiddel bij het tellen/turven.

De wandtegels betreffen twee fragmenten van een mozaïektegel uit de Nieuwe tijd C (10 x ? x 0,8 cm).

Figuur 14. Een fragment van een plavuis hergebruikt als kerfsteen (vondstnummer 8).

Aardewerk

Tijdens de archeologische begeleiding zijn 100 fragmenten aardewerk aangetroffen. De grootste groep betreft roodbakkerend geglaazuurd aardewerk (54) waarbij het voornamelijk gaat om slibversierde (Nederrijnse) borden (8), grapes (8), kannen (8), braadpannen (6; 17e-eeuws), kommen (4, waarvan 2 met slibversiering) en fragmenten waarvan de afkomst niet bepaald kon worden (16). Interessant was een deels complete bolle kookpot met spatglazuur (lood) uit de Late Middeleeuwen B (figuur 15) die mogelijk als aspot was ingegraven in de top van het veraarde veen (oudste vloerniveau).

Het steengoed was ook goed vertegenwoordigd met 20 scherven van voornamelijk kannen (14) waarvan vier fragmenten ongeglazuurde laatmiddeleeuwse kannen uit Siegburg en een laatmiddeleeuwse steengoedkan met zoutglazuur over ijzerengobe (figuur 16). Uit de Nieuwe tijd A - B stamt o.a. een fragment van een baardmankruik (figuur 17) met een medaillon-applique van wat waar-

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Figuur 15. Een bolle kookpot met spatglazuur uit de Late Middeleeuwen B (vondstnummer 13).

schijnlijk het stadswapen van Ravensberg is, een tot de Nederrijns-Westfaalse Kreits behorend graafschap in het noordoosten van Westfalen. Het graafschap bestond tussen 1140 en 1807. Verder zijn vier fragmenten witbakkend aardewerk met loodglazuur (koperoxide), vier fragmenten majolica (borden), acht fragmenten fayence (borden), vier fragmenten industrieel wit aardewerk en twee fragmenten porselein geborgen.

Er zijn vier (vrij dikke) pijpenstelen aangetroffen.

Glas

Er zijn acht fragmenten glas aangetroffen. Het betreft vier fragmenten vensterglas, een fragment van een licht groene fles met een platte bodem (NTB-NTC), een scherf van een melkwitte kom (NTC) en fragment van een parfumflesje (NTB-NTC) en een fragment van een bruine vaas met luchtbelletjes (NTC). Deze zijn allemaal verzameld uit de jongste ophogingslagen (sporen 1001 en 1002).

Metaal

Tijdens de archeologische begeleiding zijn met behulp van een metaaldetector, afgezien van een aantal recente voorwerpen, drie stuks metaal verzameld. Het gaat om twee ijzeren spijkers en een koperlegering schijf dat bevestigd heeft gezeten aan het uiteinde van een klotendolkheft of schijf-

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Figuur 16. Twee bodems van laatmiddeleeuwse steengoedkannen (vondstnummers 12 en 16).

vendolk. De voorstelling die erin is gegraveerd is een Christelijke iconografie van Anna, Maria en Jezus ('Anne-te-drieën'). Het Christuskind staat in het midden, gekroonde Maria in stralenkrans aan de rechterzijde en Anna aan de linkerzijde van Christus. Op een schilderij van Jeroen Bosch getiteld de "De marskramer" is een dergelijke dolk met schijf afgebeeld (figuur 18). Deze schijf is aangetroffen in de oudste ophogingslaag (LMEB-NTA). De productiedatum is waarschijnlijk 1475-1525 (persoonlijke correspondentie H. van Asperen, Radboud Universiteit Nijmegen en Michel Hendriksen, Archeometaal). Mogelijk is de schijf oorspronkelijk een pelgrimsinsigne geweest. De pelgrimsinsignes zijn het eerste massaproduct vóór de boekdrukkunst en geven een goed beeld van handel en wandel van de gewone middeleeuwse mens. Het zijn loodtinnen draagspelden uit de late twaalfde tot het midden van de zestiende eeuw. De mensen blijken in de Middeleeuwen veel vaker en verder te hebben gereisd dan we wisten. Een voettocht van Groningen naar Maastricht - of zelfs naar Santiago de Compostela of Canterbury - was geen uitzondering (Van Beuningen e.a., 2012). Het raadplegen van de kunera-database levert geen exacte match maar het insigne lijkt het meest op een in Alkmaar aangetroffen uit Keinse afkomstige insigne dat gedateerd wordt in 1510-1549 (<http://www.kunera.nl/kunerapage.aspx?From=Default>). De kapel van Keinse is een bekend bedevaartsoord. Sinds 1510 is een cultus ontstaan in verband met een daar aangevoerde houten Mariabeeld.

Bot

Het onderzoek heeft vijf dierlijke botfragmenten opgeleverd. Het betreft ribben en schouderbladen van rund, schaap/geit en varken (slachtafval).

Deze zijn geborgen uit de ophogingslagen (sporen 1001 en 1003).

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Figuur 17. Scherven uit de Nieuwe tijd B (links: een fragment van een majolicabord, midden: een fragment van een baardmankruik en rechts: een fragment van een slibversierd bord/kom).

Ruimtelijke verspreiding van de vondsten

De meeste vondsten zijn afkomstig uit de ophogingslagen. Uit de oudste ophogingslaag (dat wil zeggen de onderste ophogingslaag die op het schone veen ligt; spoor 1003) zijn de meeste aardwerkscherven geborgen en bovendien alle scherven die in de periode LMEB en LMEB-NTA kunnen worden gedateerd. Het betreft met name scherven van roodbakkende geglazuurde (sparingame loodglazuur of spatglazuur) kookgerei (braadpannen, kookpotten e.d.) en steengoedkannen. Ook bijna alle botfragmenten (slachtafval) en het metalen dolkschijf, mogelijk oorspronkelijk een pelgrimsinsigne zijn uit deze oudste ophogingslaag afkomstig. Alle majolica-, fayence-, delftsblauw- en slibversierd aardewerk is aangetroffen in de jongere ophogingslagen (sporen 1001 en 1002). Deze zijn opgebracht in de Nieuwe tijd B en C.

Verder valt het op dat de meeste vondsten (met uitzondering van de keramische bouwmaterialen) uit de noordoostelijke helft van het plangebied komen.

Alle keramische bouwmaterialen zijn afkomstig uit de aangetroffen funderingen (zowel die in het zuidwestelijke als die in het noordoostelijke deel van het plangebied) of de jongere ophogingslagen.

5.4 De vindplaats

Interpretatie

De vindplaats betreft ophogingslagen en bebouwingsresten uit minimaal twee gebruiksfasen. Om te beginnen zijn in de noordoostelijke helft van het plangebied funderingen aangelegd van een gebouw. Het zou om een klein woonhuis of boerderij gaan met de voorgevel dicht bij de ontginningsas. De funderingen zijn direct op het schone, veraarde veen aangelegd. Mogelijk is dat aan

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Figuur 18. Een schijf (koperlegering) van een kloten- of schijvendolk die mogelijk een hergebruikte pelgrimsinsigne betreft (1475-1525) met een voorstelling van 'Anne-te-drieën'; vondstnummer 14. Een vergelijkbare dolk op een schilderij van Jeroen Bosch (de "De marskramer").

het einde van de Late Middeleeuwen B gebeurd, gezien het feit dat de vlijlaag van de funderingen in een geval wordt afgedekt door de oudste ophogingslaag die op basis van aardewerkscherven in de periode LMEB-NTA wordt gedateerd (vanaf de 15e eeuw). Ook is een in het natuurlijke veen ingegraven pot (mogelijk een aspot) aangetroffen daterend uit de Late Middeleeuwen B die ook afgedekt wordt door de oudste ophogingslaag (spoor 1003).

Bij de ingebruikname van het plangebied aan het einde van de Late Middeleeuwen B is dus een gebouw neergezet (sporen 20, 33, 34 en 35) en vlak daarna is het erf opgehoogd (LMEB-NTA). Vervolgens is de bebouwing verplaatst richting het zuidwesten, waar ten behoeve van de aanleg van het nieuwe gebouw op deze ophogingslaag (spoor 1003) een kleilaag is opgebracht (spoor 1004) in de Nieuwe tijd B. In dezelfde tijd is het noordoostelijke deel waar de bebouwing reeds is afgebroken, opgehoogd en in gebruik genomen als erf/tuin (spoor 1006). Dit is ook de situatie zoals afgebeeld op de kadastrale minuut uit 1829. Het huis dat vermoedelijk in (eind 17e) 18e eeuw is gebouwd heeft enkele verbouwingsfasen gekend. Spoor 1 betreft de oudste zijgevel van dit gebouw. Uit de projectie van de sporen op de kadastrale minuut uit 1829 blijkt dat de zijgevel met spoornummer 1 van voor 1829 moet zijn. Vervolgens is het pand uitgebreid richting het noordwesten. Spoor 6 betreft de nieuwe zijgevel. Dat is ook de situatie zoals afgebeeld op de kadastrale minuut. In deze fase is ook de kelder (sporen 4 en 5) aangelegd. In een latere fase (na 1829) is

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

mogelijk een uitbouw richting het noordoosten gerealiseerd, maar dat heeft grotendeels buiten het plangebied gelegen. Een restant hiervan is de fundering met spoornummer 10.

Hiermee is een ontwikkeling zichtbaar waarbij de bebouwing aan het einde van de Late Middeleeuwen en het begin van de Nieuwe tijd dicht bij de Dorststraat stond met het erf achter het huis en in de Nieuwe tijd B huis en erf van plaats zijn gewisseld, een situatie die tot in de moderne tijd ongewijzigd bleef.

Het vondstenspectrum geeft een beeld van het dagelijkse leven van de bewoners door de eeuwen heen. De eerste bewoners gebruikten vrij simpele kookpotten, graven, braadpannen en uit Duitsland geïmporteerde steengoedkannen. Mogelijk hebben ze een kookpot hergebruikt als een aspot. Aspotten werden vanaf de middeleeuwen naast de haardplaats ingegraven. Daarin werden 's avonds de resten van het haardvuur geveegd. De ligging van de pot in de noordoostelijke helft van het plangebied getuigt ervan dat de bebouwing in de eerste bewoningsfase (15e - 16e eeuw) een andere ruimtelijke verspreiding kende dan de latere bebouwing (vanaf de 17e eeuw). Dat zal ook de ligging van de uitbraaksleuf en funderingsresten kunnen verklaren, die niet samenvallen met bebouwingspatroon zoals dat uit de kadastrale minuut (1829).

De bewoners uit de tweede fase (NTB) aten van majolica-, fayence- en slibversierde borden uit het Neder-Rijngebied.

Het glas is uit alle bewoningsfasen schaars wat van een bescheiden, weinig luxueus huishouden getuigt.

Gaafheid en conservering van de vindplaats

De funderingsresten uit de eerste bewoningsfase zijn lokaal afgebroken maar in grote delen ook redelijk goed bewaard gebleven. De mobilia in de oudste ophogingslaag zijn redelijk gaaf en goed geconserveerd. Opvallend is het bijna geheel ontbreken van botresten, maar (slacht)afval zal naar verwachting in (niet aangetroffen) beerputten en afvalkuilen zijn gedeponneerd. Dergelijke sporen (beer-, waterputten en afvalkuilen) bevinden zich mogelijk wel buiten de grenzen van het plangebied op hetzelfde perceel. In dergelijke sporen zullen ook botanische resten (zaden, pollen e.d.) goed bewaard zijn gebleven. Het hout (palen en planken; hoofdstuk 5.2) is in ieder geval in een goede staat aangetroffen.

Er zijn geen recente verstoringen aangetroffen anders dan de funderingssleuf van een moderne fundering van het pas gesloopte gebouw. In de meeste gevallen waren de oude funderingen hergebruikt bij de bouw van het jongste huis, dat nu gesloopt is.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

De archeologische begeleiding heeft een vrij aardig beeld opgeleverd van de ruimtelijke en functionele ontwikkeling van het perceel vanaf de ingebruikname in de Late Middeleeuwen B tot aan de recentelijke sloop van de moderne bebouwing. Interessant is de wisseling van functie van de noordoostelijke en zuidwestelijke helft van het perceel. In de eerste fase lag de bebouwing met de voorgevel dicht bij de ontginningsas en het erf erachter. In de tweede fase lag het erf aan de kant van de oude ontginningsas en het huis meer naar achteren.

Op de specifieke onderzoeksvragen in het PvE kunnen de volgende antwoorden worden gegeven:

1. *In welke mate is de bodem in het plangebied verstoord (locatie/diepte)?*

De bodem is vrijwel intact. De oude funderingen zijn grotendeels hergebruikt in de bouw van het pas gesloopte pand.

2. *Hoe is de bodemopbouw (laagopeenvolging en bodemhorizonten)?*

De bodemopbouw kan als volgt worden samengevat:

- 0,0 - 0,3 m -Mv (1,45 - 1,75 m -NAP): bouwvoor;
- 0,3 - 0,5 m -Mv (1,75 - 1,95 m -NAP): ophogingslaag NTB-C
- 0,5 - 0,7 m -Mv (1,95 - 2,05 m -NAP): ophogingslaag LMEB-NTA
- Vanaf 0,7 m -Mv (2,05 m -NAP): donkerbruin, mineraalarm, veraard veen

3. *Wat is de grondwaterstand ter plaatse?*

Tot 0,7 m -Mv/2,05 m -NAP was geen sprake van grondwateroverlast. Waar iets dieper gegraven werd, kwam wel het grondwater op. De grens zou dan rond 0,8 m -Mv/2,1 m -NAP liggen.

4. *Zijn er aanwijzingen voor een archeologische vindplaats? Licht dit toe.*

Ja. Er zijn bebouwingsresten aangetroffen in de vorm van funderingen, vloeren, kelders en uitbraaksleuven behorende aan twee bewoningsfasen. Daarnaast zijn ophogingslagen met fragmenten huisafval aangetroffen uit de perioden LMAB-NTA, NTB en NTC.

5. *Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig? Wat is de vondstdichtheid/ruimtelijke verspreiding? Hoe is de conserveringstoestand? Wat is de typologische datering?*

Er zijn keramiekscherven, glas- en botfragmenten, houten palen en planken, metalen voorwerpen en keramische bouwmaterialen aangetroffen. De vondstdichtheid in de ophogingslagen is niet heel hoog (1,2 stuks/m²) en er zijn geen vondstrijke gesloten contexten zoals beer-/waterputten, afvalkuilen of gedempte sloten aangetroffen. De conservering is goed en de typologische datering varieert tussen begin 15e en begin 20e eeuw. Voor een uitgebreide beschrijving

van het vondstmateriaal wordt verwezen naar bijlage 2 en § 5.3.

6. *Zijn archeologische grondsporen aanwezig? Zo ja, wat is hun aard, datering, diepteligging, kwaliteit (gaafheid en conservering) en ruimtelijke verspreiding?*

Er zijn ophogingslagen, erfsporen (houten palen) en bebouwingsresten (funderings- en vloerresten, uitbraaksporen) die aan twee bewoningsfasen toebehoren, aangetroffen. Voor een uitgebreide beschrijving van de aard, datering, ligging en kwaliteit van deze sporen, zie § 5.2.

7. *Is sprake van een behoudenswaardige vindplaats? Sluiten de aangetroffen resten aan bij de verwachting? Licht dit toe.*

Ja. De vindplaats was op voorhand aangemerkt als behoudenswaardig (bebouwingsresten in de historische kern van Aarlanderveen). Daarom is ook gekozen voor een begeleiding protocol opgraven (behoud *ex situ*).

Indien er resten worden aangetroffen:

8. *Indien een (deel van een) gebouw is aangetroffen: behoren de aanwezige resten tot de bebouwing die zichtbaar is op de kadastrale minuut uit 1829? Zo ja, gaat het om het hoofdgebouw of een bijgebouw? Zo nee: om wat voor resten gaat het dan wel?*

Een deel van de bebouwingsresten (in het zuidwesten) behoren toe aan het gebouw dat ook op de kadastrale minuut uit 1829 te zien is.

De bebouwingsresten in het noordoosten van het plangebied behoren toe aan een pand (vermoedelijk hoofdgebouw) dat aan het eind van de Late Middeleeuwen B - Nieuwe tijd A moet zijn gebouwd. Het betreft hier de oudste bebouwing in het plangebied.

9. *Uit welke periode stamt het aangetroffen gebouw (wanneer is het gebouwd)? Is er sprake van een fasering in de aangetroffen bouwkundige resten?*

Zie hierboven.

10. *Wat kan op basis van de aangetroffen resten gezegd worden over de toegepaste bouwtechnieken?*

De oudere funderingen (in het noordoosten) zijn aangelegd op staal (d.w.z. direct op de natuurlijke ondergrond), waarbij gebruik is gemaakt van zeer uiteenlopende technieken. In een geval zijn steunberen gebruikt, in een ander geval is de fundering getrapt aangelegd en ook zijn plaatselijk (voornamelijk bij de tussenmuren) poeren toegepast.

De funderingen van het zuidwestelijke pand zijn plaatselijk aangelegd op een laag hergebruikte plavuizen of dankpannen, ook komt fundering op dwarsliggende houten balken voor.

Voor alle funderingen geldt dat gezien de aard van de bodem (veen) de funderingen vrij licht zijn. Dat wil zeggen dat het om niet al te hoge/zware gebouwen ging.

Zie § 5.2 voor een uitgebreide beschrijving van de verschillende funderingswijzen.

11. *Wat kan worden gezegd over de indeling van het perceel in de periode waaruit de aangetroffen resten dateren?*

In de eerste fase (Late Middeleeuwen B - Nieuwe tijd A) stond het huis aan de Dorpsstraat (ontginningsas) en het erf lag erachter. In de tweede fase (Nieuwe tijd B-C) is de functie van de twee percelen omgedraaid: het huis staat verder naar achteren en het erf ligt aan de Dorpsstraat.

12. Is er sprake van sporen van de middeleeuwse ontginning vanaf de 10e eeuw? Wat is hun aard en datering?

Er zijn geen ontginningssporen (greppels, sloten) anders dan ophogingslagen aangetroffen. Het oudste materiaal uit de ophogingslagen dateert uit de Late Middeleeuwen B (vanaf 1400).

13. Zijn er aanwijzingen (bijvoorbeeld in beerputten) voor de sociale status van de bewoners?

Er zijn geen vondstrijke gesloten contexten aangetroffen die met zekerheid iets over de sociale status van de bewoners kunnen vertellen. Uit de ophogingslagen zijn gebruiksvoorwerpen geborgen die wijzen in de richting van een doorsnee huishouden. Luxe goederen ontbreken. Bovendien kan het afval in de ophogingslagen van elders afkomstig zijn.

14. Wat valt er te zeggen over de voedsel economie en de materiële cultuur van de bewoners?

Er zijn geen vondstrijke gesloten contexten aangetroffen die zich leenden voor bemonstering voor macrobotanisch- en archeozoologisch onderzoek. De weinige botfragmenten van dierlijk slachtafval geborgen uit de ophogingslagen alsmede de keramiekfragmenten kunnen niet met zekerheid aan de bewoners van dit perceel worden toegeschreven, maar wijzen in ieder geval in de richting van een doorsnee, eerder bescheiden dan luxe huishouden. Interessant is de metalen dolkschijf, mogelijk in oorsprong een pelgrimsinsigne dat uit de oudste ophogingslaag is geborgen, dat een licht werpt op het religieuze leven van de bewoners. Het insigne is mogelijk aangeschaft tijdens een bedevaartstocht naar de kapel van Keinse.

6.2 Aanbevelingen

Met deze archeologische begeleiding (protocol opgraven) is het onderzoek in het plangebied afgesloten. De resultaten wijzen er op dat in aangrenzende gebieden met behoudenswaardige resten rekening gehouden moet worden. Daarom wordt aanbevolen archeologisch onderzoek uit te voeren indien ontwikkelingsplannen voor aangrenzende gebieden worden voorgenomen.

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Recente tijd		1945	
Nieuwe tijd	C	1850	
	B	1650	
	A	1500	
Middeleeuwen	Laat B	1250	
	Laat A	1050	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	900
		C: Karolingische tijd	725
		B: Merovingische tijd	525
		A: Volksverhuizingstijd	450
Romeinse tijd	Laat	270	
	Midden	70 na Chr.	
	Vroeg	15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
		Jong B	16.000
		Jong A	35.000
Midden		250.000	
Oud			

tabel1_standaard_Archeologisch_RAAP_2014

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Literatuur

- Bot, P.**, 2009. *Vademecum historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur*. Alphen aan de Maas.
- Beuningen, H.J.E., van, A.M. Koldewij & D. Kicken, H. van Asperen**, 2012. Heilig en Profaan 3.1300 laatmiddeleeuwse insignes uit openbare en particuliere collecties. *Rotterdam Papers* 12. Cothen.
- Hart, G. 't, J.J. Dou & S.P. van Broeckhuysen**, 1969. *Kaartboek van Rijnland 1746*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- Molthof, H.M.**, 2015. Programma van Eisen Archeologische begeleiding protocol Opgraven Dorpsstraat 94 te Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn. *RAAP-programma van Eisen 1454*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Roy, B. de**, 1973. *Nieuwe kaart van den Lande van Utrecht 1696*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- Schiltmans, D.E.A.**, 2007. Bestemmingsplan Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn; Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek. *RAAP-notitie 2129*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Sijmons, A.H., & I.H. van Eeghen**, 1990. *Jacob Aertsz. Colom's Kaart van Holland 1681*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- Vingboons, D. & J. Vingboons**, 1974. *Kaartboek van het Groot-Waterschap van Woerden 1670*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- Warning, S.**, 2010. Plangebied Dorpsstraat 96, Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek. *RAAP-notitie 3648*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Zandvliet, K. e.a. (redactie)**, 1989. *Prins Maurits' kaart van Rijnland en omliggend gebied, door Floris Balthasar en zijn zoon Balthasar Florisz. Van Berckenrode in 1614 getekend*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
KLIC	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

- Figuur 1.** De ligging van het plangebied (zwart) en omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood); inzet: ligging in Nederland (ster).
- Figuur 2.** Globale ligging van het plangebied (rode cirkel) op Prins Maurits' kaart van Rijnland en omliggend gebied uit 1614.
- Figuur 3.** Het plangebied (zwart omlijnd) geprojecteerd over de kadastrale minuut uit 1829. De huidige bebouwing is rood omlijnd, de geplande nieuwbouw is blauw omlijnd.
- Figuur 4.** De resultaten van de archeologische begeleiding op de kadastrale minuut uit 1829.
- Figuur 5.** Profiel 1 (ter hoogte van spoor 14; zie figuur 4).
- Figuur 6.** Profiel 2 (zie figuur 4).
- Figuur 7.** Achtergevel (spoor 35) met steunbeer en tussenmuur (spoor 36).
- Figuur 8.** Vlijlaag afgebroken fundering zijgevel (spoor 20).
- Figuur 9.** Funderingen van tussenmuren en een poer (sporen 34 en 33) gezien vanuit het zuiden.
- Figuur 10.** Overzicht funderingen zuidwestelijk pand.
- Figuur 11.** De funderingen van de achtergevel (spoor 1) en een deel van een tussenmuur (spoor 2).
- Figuur 12.** De kelder (spoor 4) met bepleisterde binnenmuur en vloer van rode plavuizen (spoor 5).
- Figuur 13.** Fundering jongere zijgevel (spoor 19) op houten balken.
- Figuur 14.** Een fragment van een plavuiz hergebruikt als kerfsteen (vondstnummer 8).
- Figuur 15.** Een bolle kookpot met spatglazuur uit de Late Middeleeuwen B (vondstnummer 13).
- Figuur 16.** Twee bodems van laatmiddeleeuwse steengoedkannen (vondstnummers 12 en 16).
- Figuur 17.** Scherven uit de Nieuwe tijd B (links: een fragment van een majolicabord, midden: een fragment van een baardmankruik en rechts: een fragment van een slibversierd bord/kom).
- Figuur 18.** Een schijf (koperlegering) van een kloten- of schijvendolk die mogelijk een hergebruikte pelgrimsinsigne betreft (1475-1525) met een voorstelling van 'Anne-te-drieën'; vondstnummer 14. Een vergelijkbare dolk op een schilderij van Jeroen Bosch (de "De marskramer").
- Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.
- Bijlage 1.** Sporenlijst.
- Bijlage 2.** Vondstenlijst.

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Bijlage 1: Sporenlijst

Spoor	Vorm	Intpralg	Intrspec	Begindat	Einddat
1	lin	MR	fundering	NTB	NTC
2	lin	MR	fundering	NTB	NTC
3	lin	MR	fundering	NTB	NTC
4	lin	MR	fundering	NTB	NTC
5	rechth	VLR	vloer	NTB	NTC
6	rechth	MR	fundering	NTB	NTC
7	lin	HT	houten paal	NTB	NTC
8	lin	HT	houten paal	NTB	NTC
9	lin	HT	houten paal	NTB	NTC
10	lin	MR	fundering	NTB	NTC
11	lin	HT	houten paal	NTB	NTC
12	lin	MR	fundering	NTB	NTC
13	lin	MR	uitbraaksleuf	NTB	NTC
14	lin	MR	fundering	NTB	NTC
15	lin	MR	poer	NTB	NTC
16	lin	MR	uitbraaksleuf	NTB	NTC
17	lin	MR	fundering	NTB	NTC
18	rond	KL	kuil	NTA	NTB
19	lin	MR	fundering	NTB	NTC
20	lin	LG	ophogingslaag	LMEB	NTA
21	rond	HT	houten paal	LMEB	NTC
22	rond	HT	houten paal	LMEB	NTC
23	rond	HT	houten paal	LMEB	NTC
24	rond	HT	houten paal	LMEB	NTC
25	rond	HT	houten paal	LMEB	NTC
26	rond	HT	houten paal	LMEB	NTC
27	rond	HT	houten paal	LMEB	NTC
28	rond	HT	houten paal	LMEB	NTC
29	rond	HT	houten paal	LMEB	NTC
30	onr	MR	fundering	NTB	NTC
31	rechth	HT	houten paal	NTB	NTC
32	rechth	HT	houten paal	NTB	NTC
33	lin	MR	fundering	LMEB	NTA

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Spoor	Vorm	Intpralg	Intprspec	Begindat	Einddat
34	rechth	MR	fundering	LMEB	NTA
35	lin	MR	fundering	LMEB	NTA
36	lin	MR	fundering	LMEB	NTA
999	onr	VS	verstoring	NTC	NTC
1001	NVT	LG	ophogingslaag	NTC	NTC
1002	NVT	LG	ophogingslaag	NTB	NTC
1003	NVT	LG	ophogingslaag	LMEB	NTA
1004	NVT	LG	ophogingslaag	NTB	NTB
1005	NVT	LG	puinlaag	NTB	NTC
1006	NVT	LG	ophogingslaag	NTB	NTB
1007	NVT	LG	natuurlijke laag	-	-

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

Bijlage 2: Vondstenlijst

VONDS	ARTEFACT	SPOOR	MATERIAAL	MATALG	MATSPEC	TOTAANTAL	BEGINDAT	EINDDAT	BEGINDAT_S	EINDDAT_S	OPMERKING
1	71	1001	GLS	FLES	-	1	NTM	NTL	0	0	licht groene fles, rechthoekige vorm, platte bodem
1	70	1001	GLS	VENSTER	-	2	-	-	0	0	-
1	72	1001	GLS	ZALFFLES	-	2	NTM	NTL	0	0	1 x doorzichtig parfumflesje? 1 x bruin e vaas met belletjes
1	47	1001	KER	INDUSWIT	-	1	NTL	NTL	0	0	-
1	48	1001	KER	WIT	-	1	NTV	NTM	0	0	koperoxide onder loodglazuur
1	49	1001	KER	PIJP	-	1	NTV	NTM	0	0	dik
1	50	1001	KER	MAJBORD	-	1	NTV	NTM	0	0	-
1	69	1001	KER	TEGEL	PLAVUISG	1	NTV	NTL	0	0	roodbruin slib onder loodglazuur; 10,8 x ? x 1,7 cm
1	46	1001	KER	ROOD	-	8	NTM	NTM	0	0	donker glazuur, volledig, dubbelzijdig geglazuurd
2	8	1002	GLS	KOM	-	1	NTM	NTL	0	0	melkwit
2	7	1002	KER	ROOD	-	1	NTM	NTM	0	0	pispot
2	25	1002	KER	PORKOP	-	2	NTM	NTL	0	0	1 x zalfpot 1 x kopje
3	68	1001	GLS	VENSTER	-	2	-	-	0	0	-
3	45	1001	KER	STGLZALF	RAEREN	1	NTV	NTM	0	0	-
3	65	1001	KER	TEGEL	PLAVUISG	1	NTV	NTL	0	0	koperoxide onder loodglazuur; 13,8 x ? x 1,9 cm
3	44	1001	KER	ROOD	-	2	NTM	NTM	0	0	vrij donker glazuur
3	43	1001	KER	ROOD-BORD	SLIBVERS	3	NTv	NTM	1600	1700	-
3	3	1001	MXX	SPIJKER	-	1	-	-	0	0	spijker
4	38	1002	KER	INDUSWIT	-	1	NTL	NTL	0	0	bord, beschilderd rood en groen
4	64	1002	KER	TEGEL	WANDTGL	1	NTL	NTL	0	0	mozaiektegel
5	41	1001	KER	PIJP	-	1	NTV	NTM	1600	1700	vrij dik steen
5	42	1001	KER	STGL	-	1	NTM	NTM	0	0	Keulen
5	40	1001	KER	FAYBORD	DELFTS	2	NTV	NTM	0	0	-
5	39	1001	KER	ROOD-BORD	-	5	NTV	NTV	1500	1600	o.a. bord met slibversiering
5	63	1001	ODB	-	-	1	-	-	0	0	rib rund?
5	67	1001	SXX	STEENKL	-	1	-	-	0	0	-

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

VONDS	ARTEFACT	SPOOR	MATERIAAL	MATALG	MATSPEC	TOTAANTAL	BEGINDAT	EINDDAT	BEGINDAT_S	EINDDAT_S	OPMERKING
6	55	1002	GLS	HANGER	-	1	NTL	NTL	0	0	doorzichtige glazen staaf (Hanger kroonlichter oid?)
6	33	1002	KER	BAKSTEEN	-	1	-	-	0	0	brokje puin
6	32	1002	KER	ROOD	-	2	NTV	NTV	0	0	mangaanspikkels
6	56	1002	SLE	DAKLEI	-	1	-	-	0	0	klein fragment
6	66	1002	SLE	DAKLEI	-	1	-	-	0	0	-
7	26	1003	---	-	-	1	-	-	0	0	stukje pleister/mortel
7	19	1003	KER	ROOD-BORD	NEDRIJN	1	NTM	NTM	1675	1750	lijnen en stippen in slib
7	21	1003	KER	ROOD	-	2	NTV	NTM	0	0	sparzaam geglazuurd
7	24	1003	KER	FAYBORD	DELFTS	2	NTM	NTM	0	0	kleine fragmentjes
7	23	1003	KER	STGLKAN	SIEGBURG	4	NTV	NTM	0	0	late Siegburg, wit baksel
7	22	1003	KER	ROOD-DEKS	-	5	NTM	NTM	1600	1700	slibversierd
7	20	1003	KER	ROODKAN	-	9	NTM	NTM	0	0	volledig geglazuurd, standing
8	27	1001	KER	ROOD-GRAP	-	1	MTV	NTM	0	0	binnenkant volledig geglazuurd
8	80	1001	KER	TEGEL	PLAVUIS	1	LMEB	NTM	0	0	fragm plavuis met brandsporen, hergebruikt als een kerfsteen
8	28	1001	KER	FAYBORD	DELFTS	2	NTV	NTM	0	0	-
9	10	1003	KER	ROOD-BORD	-	1	MELB	NTA	0	0	sparzaam geglazuurd
9	11	1003	KER	ROODPAN	-	1	MELB	NAT	1500	1650	platte steel
9	13	1003	KER	ROODKAN	-	1	MELB	MELB	0	0	putjesglazuur, bleke scherf, buikig
9	14	1003	KER	STGL	-	1	NTA	NTA	0	0	Raeren/Aken
9	9	1003	KER	ROODKOM	SLIBVERS	2	NTV	NTM	0	0	gele slib spiegel
9	12	1003	KER	ROOD-GRAP	-	6	MELB	NTA	0	0	op pootjes, sparzaam geglazuurd
9	57	1003	ODB	-	-	2	-	-	0	0	rib en schouderblad varken
10	17	1003	KER	ROODKOM	-	1	NTA	NTA	0	0	bakpan? sparzaam geglazuurd
10	18	1003	KER	STGL	-	1	MELB	NTA	1450	1650	bobbelig zoutglazuur, Raren/Aken
10	16	1003	KER	ROOD	-	6	LMEB	NTA	0	0	kleine fragmenten, putjesglazuur
10	15	1003	KER	ROOD-GRAP	-	7	MELB	MELB	0	0	op kleine pootjes (vingerafdruk), putjesglazuur

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

VONDS	ARTEFACT	SPOOR	MATERIAAL	MATALG	MATSPEC	TOTAANTAL	BEGINDAT	EINDDAT	BEGINDAT_S	EINDDAT_S	OPMERKING
10	58	1003	ODB	-	-	1	-	-	0	0	rib schaap/geit?
11	6	1003	KER	STGLKAN	AKENS	1	MELB	NTV	1500	1650	-
11	5	1003	KER	ROOD	WESTBRAB	7	NTV	NTV	1500	1600	geribbelde kan, grape op potjes e.d.
11	59	1003	ODB	-	-	1	-	-	0	0	ondet schlachtafval
12	54	1003	KER	STGLKAN	-	4	MELB	MELB	1325	1375	zoutglazuur over ijzerengobe
12	53	1003	KER	ROODKAN	-	14	MELB	MELB	0	0	o.a. kan met ribbels, dunne scherf, spatglazuur
13	52	1003	KER	STGKAN	SIEGBURG	1	MELB	MELB	0	0	'Jacobakan'
13	51	1003	KER	ROODPOT	-	10	MELB	MELB	0	0	bolle kookpot, putjesglazuur
13	4	1003	MXX	SPIJKER	-	1	-	-	0	0	spijker
14	2	1003	MXX	AMULET	PELGRIMS	1	-	-	0	0	Maria, Jezus en Anna
15	37	1001	KER	WIT	-	2	NTV	NTV	0	0	koperoxide loodglazuur
16	36	1003	KER	STGKAN	SIEGBURG	1	MELB	MELB	1375	1450	-
16	34	1003	KER	ROODPAN	-	2	NTV	NTV	0	0	conisch, omgslagen rand
16	35	1003	KER	ROODKAN	-	2	MELB	MELB	0	0	ribbels, manchtrand
17	79	14	KER	BAKSTEEN	-	1	NTM	NTM	0	0	rozerood, 17,2 x 8,5 x 3,5 cm, resten van pleister aan 1 korte en 1 lange zijkant.
18	81	19	KER	BAKSTEEN	-	1	NTA	NTB	0	0	rood, 19 x 9 x 4 cm, trasmortel
19	76	4	KER	BAKSTEEN	-	1	NTM	NTM	0	0	met kunstcement, do rood, 19,5 x 8 x 4 cm
20	77	1	KER	BAKSTEEN	-	1	NTM	NTM	0	0	rozerood 17 x 8,5 x 4,1 cm, met kunstcement
21	74	1	KER	TEGEL	PLAVUIS	1	NTA	NTB	0	0	rood, 21,9 x 22 x 2,6 cm
22	73	5	KER	TEGEL	PLAVUIS	1	NTA	NTB	0	0	rood, datering gebaseerd op specie: kunstcement; 21,9 x 21,6 x 3 cm
23	29	1003	KER	ROOD	-	1	MELB	MELB	0	0	spatglazuur
24	1	33	SBA	KLEDING	-	1	-	-	0	0	kraaltje
25	31	1003	KER	ROODPAN	-	3	NTA	NTA	1500	1600	conisch, afgietgeultje
25	30	1003	KER	ROOD-GRAP	-	6	MELB	NTA	0	0	-
26	60	1001	KER	MAJBORD	-	1	NTV	NTM	0	0	met proen
26	61	1001	KER	FAYBORD	DELFTS	1	NTM	NTM	0	0	-
26	62	1001	KER	STGKRUIK	-	1	NTA	NTB	0	0	medaillon applique een stads-wapen. baardmankruik

RAAP-RAPPORT 3130

Plangebied Dorpsstraat 94 in Aarlanderveen, gemeente Alphen aan den Rijn
Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (protocol opgraven)

VONDST	ARTEFACT	SPOOR	MATERIAAL	MATALG	MATSPEC	TOTAANTAL	BEGINDAT	EINDDAT	BEGINDAT_S	EINDDAT_S	OPMERKING
29	78	33	KER	BAKSTEEN	-	2	NTM	NTM	0	0	roodoranje, onregelm vorm, 17 x 7,5 x 4 cm, 17,5 x 8 x 3,7 cm, met kunstcement
30	75	35	KER	BAKSTEEN	-	2	NTV	NTM	0	0	onregelmatige vorm, roodoranje, 17 x 8,5 x 4,3 cm; 17,6 x 8,3 x 4,2 cm

